Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (tretji senat)

z dne 19. marca 2020 *

„Predhodno odločanje – Pravosodno sodelovanje v kazenskih zadevah – Postopek za odvzem nezakonito pridobljenih sredstev brez kazenske obsodbe – Direktiva 2014/42/EU – Področje uporabe – Okvirni sklep 2005/212/PNZ“

V zadevi C-234/18,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Sofiyski gradski sad (okrajno sodišče za mesto Sofija, Bolgarija) z odločbo z dne 23. marca 2018, ki je na Sodišče prispela 3. aprila 2018, v postopku

Komisia za protivodeystvie na koruptsiyata i za otnemane na nezakonno pridobitoto imushtestvo

proti

BP,

AB,

PB,

„Trast B“ OOD,

„Agro In 2001“ EOOD,

„ACounT Service 2009“ EOOD,

„Invest Management“ OOD,

„Estate“ OOD,

„Bromak“ OOD,

„Bromak Finance“ EAD,

„Viva Telekom Bulgaria“ EOOD,

„Balgarska Telekomunikacionna Kompania“ AD,

„Hedge Investment Bulgaria“ AD,

„Kemira“ OOD,

* Jezik postopka: bolgarščina.

„Dunarit“ AD,

„Technologichen Zentar-Institut Po Mikroelektronika“ AD,

„Evrobild 2003“ EOOD,

„Technotel Invest“ AD,

„Ken Trade“ EAD,

„Konsult Av“ EOOD,

Louvrier Investments Company 33 SA,

EFV International Financial Ventures Ltd,

Interv Investment SARL,

LIC Telecommunications SARL,

V Telecom Investment SCA,

V2 Investment SARL,

Empreno Ventures Ltd,

ob udeležbi

Corporate Commercial Bank, v postopku zaradi insolventnosti,

SODIŠČE (tretji senat),

v sestavi A. Prechal, predsednica senata, K. Lenaerts, predsednik Sodišča v funkciji sodnika tretjega senata, R. Silva de Lapuerta, podpredsednica Sodišča v funkciji sodnice tretjega senata, L. S. Rossi (poročevalka), sodnica, in J. Malenovský, sodnik,

generalna pravobranilka: E. Sharpston,

sodni tajnik: M. Aleksejev, vodja oddelka,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 5. junija 2019,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

– za Komisia za protivodeystvie na koruptsiyata i za otnemane na nezakonno pridobitoto imushtestvo P. Georgiev in N. Kolev, agenta,

– za BP L. E. Karadaliev, advokat,

– za AB S. A. Stoyanov, advokat,

– za PB D. V. Kostadinova in S. Pappas, advokati,

– za „Trast B“ OOD S. A. Stoyanov, advokat,

– za „Dunarit“ AD T. S. Trifonov, advokat,

– za Corporate Commercial Bank, v postopku zaradi insolventnosti, K. H. Marinova in A. N. Donov, agenta,

– za bolgarsko vlado L. Zaharieva in T. Mitova, agentki,

– za češko vlado M. Smolek, J. Vláčil in A. Kasalická, agenti,

– za Irsko J. O'Connor, M. Browne, C. Durnin, M. Berry in A. Joyce, agenti, skupaj z D. Doddom, BL, B. Murrayjem in N. Butler, SC,

– za Evropsko komisijo R. Troosters in Y.G. Marinova, agenta,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalne pravobranilke na obravnavi 31. oktobra 2019

izreka naslednjo

Sodbo

1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago Direktive 2014/42/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 3. aprila 2014 o začasnem zavarovanju in odvzemu predmetov, ki so bili uporabljeni za kazniva dejanja, in premoženjske koristi, pridobljene s kaznivim dejanjem, v Evropski uniji (UL 2014, L 127, str. 39, in popravek v UL 2014, L 138, str. 114).

2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med Komisia za protivodeystvie na koruptsiyata i za otnemane na nezakonno pridobitoto imushtestvo (komisija za boj proti korupciji in odvzem nezakonito pridobljenega premoženja, Bolgarija) (v nadaljevanju: komisija za odvzem premoženja) na eni strani ter osebo BP ter več fizičnimi in pravnimi osebami, za katere se šteje, da so bodisi povezane z osebo BP bodisi jih oseba BP nadzira, na drugi strani v zvezi z zahtevo za odvzem nezakonito pridobljenega premoženja osebe BP in ostalih navedenih oseb.

Pravni okvir

Pravo Unije

Okvirni sklep 2005/212/PNZ

3 V uvodnih izjavah 1, 5 in 10 Okvirnega sklepa Sveta 2005/212/PNZ z dne 24. februarja 2005 o zaplembi premoženjske koristi, pripomočkov in premoženja, ki so povezani s kaznivimi dejanji (UL 2005, L 68, str. 49) je navedeno:

„(1) Glavni motiv čezmejnega organiziranega kriminala je materialna korist. Poskusi preprečevanja in boja proti takemu kriminalu so lahko učinkoviti samo, če so osredotočeni na sledenje, zamrznitev, zaseg in zaplembo premoženjskih koristi, pridobljenih s kaznivimi dejanji. Vendar pa je to oteženo med drugim tudi zaradi razlik med zakonodajami držav članic na tem področju.

[…]

(5) Na podlagi priporočila 19 akcijskega načrta iz leta 2000 z naslovom ‚Preprečevanje in nadzor organiziranega kriminala: strategija Evropske unije za začetek novega tisočletja,‘ ki ga je [Svet Evropske unije] potrdil 27. marca 2000 […], je treba preučiti, če obstaja potreba po pravnem instrumentu, ki bi ob upoštevanju najboljše prakse v državah članicah in s polnim spoštovanjem temeljnih pravnih načel v kazensko, civilno oziroma davčno pravo uvedel možnost olajšanja dokaznega bremena glede izvora sredstev osebe, ki je bila obsojena za kaznivo dejanje, povezano z organiziranim kriminalom.

[…]

(10) Cilj tega okvirnega sklepa je zagotoviti, da imajo vse države članice učinkovita pravila, ki urejajo zaplembo premoženjskih koristi, pridobljenih s kaznivim dejanjem, med drugim v zvezi z dokaznim bremenom glede vira sredstev osebe, ki je bila obsojena za kaznivo dejanje, povezano z organiziranim kriminalom. Ta okvirni sklep je povezan z danskim osnutkom okvirnega sklepa o vzajemnem priznavanju odredb o zaplembi premoženjskih koristi, pridobljenih s kaznivimi dejanji, in delitvijo sredstev, ki je bil predložen istočasno.“

4 Člen 1, od prve do četrte alinee, tega okvirnega sklepa določa:

„Za namene tega okvirnega sklepa:

– ‚premoženjska korist‘ pomeni katero koli gospodarsko korist od kaznivih dejanj. Zajema lahko kakršno koli obliko premoženja, kot je opredeljeno v naslednji alinei;

– ‚premoženje‘ pomeni vsakršno premoženje, materialno ali nematerialno, premično ali nepremično, ter pravne dokumente in listine, ki izkazujejo pravni naslov ali pravni interes na takšnem premoženju;

– ‚pripomočki za kazniva dejanja‘ pomenijo katero koli premoženje, ki se uporablja ali ki je na kakršen koli način, v celoti ali delno, namenjeno storitvi kaznivega dejanja ali kaznivih dejanj;

– ‚zaplemba‘ pomeni kazen ali ukrep, ki ga sodišče izreče po zaključku postopkov v zvezi s kaznivim dejanjem ali kaznivimi dejanji, kar vodi k dokončnemu odvzemu premoženja“.

5 Člen 2 navedenega okvirnega sklepa, naslovljen „Zaplemba“, določa:

„1. Vsaka država članica sprejme potrebne ukrepe, ki ji omogočijo celotno ali delno zaplembo pripomočkov za kazniva dejanja in premoženjskih koristi, pridobljenih s kaznivimi dejanji, za katere je zagrožena kazen odvzema prostosti več kot eno leto, ali premoženja v vrednosti, ki ustreza tej premoženjski koristi.

2. V zvezi z davčnimi kaznivimi dejanji lahko države članice proti storilcu za odvzem premoženjskih koristi, pridobljenih s kaznivim dejanjem, uporabijo tudi nekazenske postopke.“

6 Člen 3 tega okvirnega sklepa, naslovljen „Razširjene pristojnosti za zaplembo“, v odstavku 2(c) in odstavku 4 določa:

„2. Vsaka država članica sprejme potrebne ukrepe, da lahko po tem členu izvede zaplembo vsaj:

[…]

(c) kadar se ugotovi, da je vrednost premoženja nesorazmerna z zakonitimi dohodki obsojenca in je na podlagi določenih dejstev nacionalno sodišče z gotovostjo ugotovilo, da zadevno premoženje izhaja iz kriminalnih dejavnosti obsojenca.

[…]

4. Države članice lahko proti storilcu za odvzem zadevnega premoženja uporabijo tudi nekazenske postopke.“

7 Člen 4 Okvirnega sklepa 2005/212 določa:

„Vsaka država članica sprejme potrebne ukrepe za zagotovitev, da imajo zainteresirane strani, na katere vplivajo ukrepi členov 2 in 3, na razpolago učinkovita pravna sredstva za varstvo svojih pravic.“

8 Člen 5 tega okvirnega sklepa določa:

„Ta okvirni sklep ne vpliva ali spreminja obveznosti spoštovanja temeljnih pravic in temeljnih načel iz člena 6 [EU], ki vključujejo zlasti domnevo nedolžnosti.“

9 Člen 6(1) navedenega okvirnega sklepa določa:

„Države članice sprejmejo ukrepe, potrebne za uskladitev s tem okvirnim sklepom, do 15. marca 2007.“

Okvirni sklep 2006/783/PNZ

10 V uvodni izjavi 8 Okvirnega sklepa Sveta 2006/783/PNZ z dne 6. oktobra 2006 o uporabi načela vzajemnega priznavanja odredb o zaplembi (UL L 328, 2006, str. 59) je navedeno:

„Namen tega okvirnega sklepa je olajšati sodelovanje med državami članicami glede vzajemnega priznavanja in izvršbe odredb o zaplembi premoženja in s tem zavezati državo članico, da na svojem območju prizna in izvrši odredbe o zaplembi, ki jih je izdalo sodišče, pristojno za kazenske zadeve druge države članice. Ta okvirni sklep je povezan z Okvirnim sklepom [2005/212]. Namen [navedenega] [o]kvirnega sklepa je zagotoviti, da imajo vse države članice učinkovita pravila, ki urejajo zaplembo premoženjskih koristi, pridobljenih s kaznivim dejanjem med drugim glede na dokazno breme glede vira sredstev, ki jih ima oseba, obtožena [obsojena] za kaznivo dejanje, povezano z organiziranim kriminalom.“

Direktiva 2014/42

11 V uvodnih izjavah 9, 22 in 23 Direktive 2014/42 je navedeno:

„(9) Namen te direktive je spremeniti in razširiti določbe okvirnih sklepov [Sveta 2001/500/PNZ z dne 26. junija 2001 o pranju denarja, identifikaciji, sledenju, zamrznitvi, zasegu in zaplembi pripomočkov za kazniva dejanja in premoženjske koristi, pridobljene s kaznivim dejanjem (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 19, zvezek 4, str. 158)] in [2005/212]. Navedena okvirna sklepa bi bilo treba delno nadomestiti za države članice, ki so zavezane s to direktivo.

[…]

(22) Ta direktiva določa minimalna pravila. Državam članicam ne preprečuje, da v nacionalnem pravu določijo širše pristojnosti, na primer v zvezi s pravili o dokazih.

(23) Ta direktiva se uporablja za kazniva dejanja, ki spadajo v področje uporabe instrumentov, naštetih v tej direktivi. Znotraj področja uporabe teh instrumentov bi morale države članice vsaj za določena kazniva dejanja, kakor so opredeljena v tej direktivi, uporabljati razširjen odvzem.“

12 Člen 1 te direktive določa:

„1. Ta direktiva določa minimalna pravila o začasnem zavarovanju premoženja zaradi morebitnega poznejšega odvzema in o odvzemu premoženja v kazenskih zadevah.

2. Ta direktiva ne posega v postopke, ki jih države članice lahko uporabijo za odvzem zadevnega premoženja.“

13 Člen 2 navedene direktive določa:

„V tej direktivi se uporabljajo naslednje opredelitve pojmov:

1. ‚premoženjska korist‘ pomeni vsako gospodarsko korist neposredno ali posredno pridobljeno s kaznivim dejanjem; zajema lahko vse oblike premoženja in vključuje vsakršno nadaljnje ponovno vlaganje ali preoblikovanje neposredne premoženjske koristi in vse koristi, ki imajo določeno vrednost;

2. ‚premoženje‘ pomeni vsakršno premoženje, materialno ali nematerialno, premično ali nepremično, in pravne dokumente ali listine, ki izkazujejo pravni naslov ali upravičenje na takšnem premoženju;

3. ‚predmeti, ki so bili uporabljeni za kazniva dejanja‘ pomenijo katero koli premoženje, ki se uporablja ali je na kakršen koli način, v celoti ali delno, namenjeno storitvi kaznivega dejanja ali kaznivih dejanj;

4. ‚odvzem‘ pomeni dokončni odvzem premoženja, ki ga v zvezi s kaznivim dejanjem odredi sodišče;

5. ‚začasno zavarovanje‘ pomeni začasno prepoved prenosa, uničenja ali preoblikovanja premoženja, razpolaganja ali prometa z njim ali začasen prevzem skrbništva ali nadzora nad premoženjem;

6. ‚kaznivo dejanje‘ pomeni dejanje, zajeto z instrumenti iz člena 3.“

14 Člen 3 Direktive 2014/42 določa:

„Ta direktiva se uporablja za kazniva dejanja, zajeta z naslednjimi instrumenti:

(a) Konvencija, pripravljena na podlagi člena K.3(2)(c) Pogodbe o Evropski uniji, o boju proti korupciji uradnikov Evropskih skupnosti ali uradnikov držav članic Evropske unije [(UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 19, zvezek 8, str. 136)] […];

(b) Okvirni sklep Sveta 2000/383/PNZ z dne 29. maja 2000 o povečanju zaščite s kaznimi in drugimi sankcijami za ponarejanje v zvezi z uvedbo eura [(UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 19, zvezek 1, str. 187)];

(c) Okvirni sklep Sveta 2001/413/PNZ z dne 28. maja 2001 o boju proti goljufiji in ponarejanju v zvezi z negotovinskimi plačilnimi sredstvi [(UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 15, zvezek 6, str. 123)];

(d) Okvirni sklep [2001/500];

(e) Okvirni sklep Sveta 2002/475/PNZ z dne 13. junija 2002 o boju proti terorizmu [(UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 15, zvezek 6, str. 18)];

(f) Okvirni sklep Sveta 2003/568/PNZ z dne 22. julija 2003 o boju proti korupciji v zasebnem sektorju [(UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 17, zvezek 6, str. 182)];

(g) Okvirni sklep Sveta 2004/757/PNZ z dne 25. oktobra 2004 o opredelitvi minimalnih določb glede elementov kaznivih dejanj in kazni na področju nedovoljenega prometa s prepovedanimi drogami [(UL 2004, L 335, str. 8)];

(h) Okvirni sklep Sveta 2008/841/PNZ z dne 24. oktobra 2008 o boju proti organiziranemu kriminalu [(UL 2008, L 300, str. 42)];

(i) Direktiva 2011/36/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 5. aprila 2011 o preprečevanju trgovine z ljudmi in boju proti njej ter zaščiti njenih žrtev in o nadomestitvi Okvirnega sklepa Sveta 2002/629/PNZ [(UL 2011, L 101, str. 1)];

(j) Direktiva 2011/93/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. decembra 2011 o boju proti spolni zlorabi in spolnemu izkoriščanju otrok ter otroški pornografiji in nadomestitvi Okvirnega sklepa Sveta 2004/68/PNZ [(UL 2011, L 335, str. 1)];

(k) Direktiva 2013/40/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. avgusta 2013 o napadih na informacijske sisteme in nadomestitvi Okvirnega sklepa Sveta 2005/222/PNZ [(UL 2013, L 218, str. 8)],

ter v drugih pravnih instrumentih, v katerih je izrecno določeno, da se ta direktiva uporablja za v njih harmonizirana kazniva dejanja.“

15 Člen 4 Direktive 2014/42, naslovljen „Odvzem“, določa:

„1. Države članice sprejmejo potrebne ukrepe, ki omogočajo, da se na podlagi pravnomočne obsodbe za kaznivo dejanje, ki je lahko bila izrečena tudi v okviru postopka v nenavzočnosti, bodisi v celoti bodisi delno odvzamejo predmeti, ki so bili uporabljeni za kazniva dejanja in premoženjska korist ali premoženje v vrednosti takšnih predmetov ali premoženjske koristi.

2. Kadar odvzem na podlagi odstavka 1 ni mogoč, vsaj v primerih, ko je razlog za takšno nezmožnost bolezen ali beg osumljenca ali obdolženca, države članice sprejmejo potrebne ukrepe, da omogočijo odvzem predmetov, ki so bili uporabljeni za kazniva dejanja in premoženjske koristi v primerih, ko se je začel kazenski postopek v zvezi s kaznivim dejanjem, s katerim je mogoče neposredno ali posredno pridobiti gospodarsko korist, in v katerih bi osumljenec ali obdolženec lahko bil obsojen za kaznivo dejanje, če bi bil zmožen sodelovati v takšnem postopku.“

16 Člen 5 te direktive, naslovljen „Razširjen odvzem“, v odstavku 1 določa:

„Države članice sprejmejo potrebne ukrepe, ki jim omogočijo, da odvzamejo, bodisi v celoti bodisi delno, premoženje, ki je v lasti osebe, obsojene za kaznivo dejanje, s katerim je mogoče neposredno ali posredno pridobiti gospodarsko korist, kadar sodišče na podlagi okoliščin primera, vključno s specifičnimi dejstvi in razpoložljivimi dokazi, kot je nesorazmerna vrednost premoženja obsojenca glede na njegove zakonite dohodke, meni, da je bilo zadevno premoženje pridobljeno s kaznivim ravnanjem.“

17 Člen 6(1) navedene direktive določa:

„Države članice sprejmejo potrebne ukrepe, da omogočijo odvzem premoženjske koristi ali drugega premoženja, katerega vrednost ustreza premoženjski koristi, ki jo je neposredno ali posredno na tretje osebe prenesel osumljenec ali obdolženec ali jo je tretja oseba pridobila od osumljenca ali obdolženca, vsaj v primerih, če so te tretje osebe vedele ali bi morale vedeti, da je namen prenosa ali pridobitve izogib odvzemu, in sicer na podlagi konkretnih dejstev in okoliščin, tudi ko sta bila prenos ali pridobitev opravljena brezplačno ali v zameno za znesek, ki je bistveno nižji od tržne vrednosti.“

18 Člen 8(1) Direktive 2014/42 določa:

„Države članice sprejmejo potrebne ukrepe, da se osebam, na katere vplivajo ukrepi iz te direktive, zagotovi pravica do učinkovitega pravnega sredstva in poštenega sojenja z namenom varovanja njihovih pravic.“

19 Člen 14 te direktive določa:

„1. […] prve štiri alineje člena 1 in člen 3 Okvirnega sklepa [2005/212] se nadomestijo s to direktivo za države članice, ki jih ta direktiva zavezuje, brez poseganja v obveznosti teh držav članic v zvezi z roki za prenos [tega okvirnega sklepa] v nacionalno pravo.

2. Za države članice, ki jih ta direktiva zavezuje, se sklicevanja […] na določbe [Okvirnega sklepa 2005/212] iz odstavka 1 štejejo kot sklicevanja na to direktivo.“

Bolgarsko pravo

Zakon o odvzemu

20 Zakon za otnemane v polza na darzhavata na nezakono pridobito imushestvo (zakon o odvzemu nezakonito pridobljenega premoženja v korist države) (DV št. 38 z dne 18. maja 2012, v nadaljevanju: zakon o odvzemu), ki je začel veljati 19. novembra 2012 in je bil razveljavljen z Zakon za protivodeystvie na korupsiata i za otnemane na nezakonno pridobitoto imushestvo (zakon o preprečevanju korupcije in odvzemu nezakonito pridobljenega premoženja) (DV št. 7 z dne 19. januarja 2018), je pred razveljavitvijo 19. januarja 2018 v členu 1 določal:

„1. Ta zakon ureja pogoje in postopke, v skladu s katerimi država odvzame nezakonito pridobljeno premoženje.

2. Premoženje v smislu odstavka 1 je premoženje, ki je bilo pridobljeno tako, da ni mogoče ugotoviti njegovega zakonitega izvora.“

21 Člen 2(1) zakona o odvzemu je določal:

„Postopek na podlagi tega zakona se vodi neodvisno od kazenskega postopka zoper preiskovano osebo in/ali z njo povezane osebe.“

22 Člen 5(1) tega zakona je določal:

„[Komisija za odvzem premoženja] je specializiran, neodvisen in stalen nacionalni organ.“

23 Člen 21 navedenega zakona je določal:

„1. [Komisija za odvzem premoženja] uvede postopek na podlagi tega zakona, kadar ima utemeljene razloge za sum, da je bilo neko premoženje pridobljeno nezakonito.

2. Takšni utemeljeni razlogi za sum obstajajo takrat, ko se po preiskavi izkažejo bistvene nepravilnosti pri premoženju preiskovane osebe.“

24 Člen 22(1) zakona o odvzemu je določal:

„Preiskava na podlagi člena 21(2) se začne s sklepom direktorja zadevnega področnega direktorata, če je oseba obtožena storitve kaznivega dejanja iz:

[…]

8. členov od 201 do 203 [Nakazatelen kodeks (kazenski zakonik)];

[…]“

25 Člen 66 tega zakona je določal:

„1. Predmet odvzema je premoženje, ki ga je preiskovana oseba prenesla na pravno osebo ali ki ga je v obliki denarnega ali stvarnega vložka vložila v kapital pravne osebe, če so osebe, ki pravno osebo upravljajo ali nadzorujejo, vedele ali iz okoliščin lahko domnevale, da je bilo premoženje pridobljeno nezakonito.

2. Predmet odvzema je tudi nezakonito pridobljeno premoženje pravne osebe, ki jo nadzira preiskovana oseba in/ali z njo povezane osebe, posamično ali skupaj.

[…]“

26 Člen 75(1) navedenega zakona je določal:

„Zahteva sodišča za odvzem nezakonito pridobljenega premoženja v korist države se vloži zoper preiskovano osebo in zoper osebe iz členov 64, 65, 66, 67 in 71.“

27 Člen 76(2) istega zakona je določal:

„Preiskovana oseba ter osebe iz členov 64, 65, 66, 67 in 71 so v postopku tožene stranke.“

28 Člen 80 zakona o odvzemu je določal:

„Za vprašanja, ki jih ta oddelek ne ureja, se uporabljajo določbe Grazhdanski-protsesualen kodeks [(zakonik o civilnem postopku)].“

Zakonik o civilnem postopku

29 Člen 17(1) zakonika o civilnem postopku določa:

„Sodišče odloča o vseh vprašanjih, ki so pomembna za rešitev spora, razen o tem, ali je bilo storjeno kaznivo dejanje.“

Kazenski zakonik

30 Člen 53 kazenskega zakonika določa:

„1. Ne glede na kazensko odgovornost se v korist države odvzamejo:

(a) predmeti storilca, ki so namenjeni za uporabo pri storitvi naklepnega kaznivega dejanja ali so bili uporabljeni za storitev naklepnega kaznivega dejanja;

(b) predmeti storilca, ki so bili predmet naklepnega kaznivega dejanja, če tako izrecno določa posebni del kazenskega zakonika.

2. V korist države se odvzamejo tudi:

(a) predmeti, stvari ali sredstva kaznivega dejanja, katerih posest je prepovedana, in

(b) predmeti, ki so bili pridobljeni s kaznivim dejanjem, če jih ni treba povrniti ali vrniti. Če je pridobljeno premoženje izginilo ali je bilo preneseno, se odvzame znesek, ki ustreza njegovi vrednosti.“

31 Člen 201 tega zakonika določa:

„Kdor si v okviru svojih nalog prilasti denar, premoženje ali druge tuje vrednostne predmete, ki so mu bili izročeni v okviru njegovih nalog ali zaupani zato, da poskrbi zanje ali da jih upravlja, se za to poneverbo v okviru svojih nalog kaznuje z zaporom do osem let, sodišče pa lahko odredi, da se odvzame do največ polovica premoženja storilca in da se mu odvzamejo pravice […].“

32 Člen 203(1) navedenega zakonika določa:

„Za posebno obsežno poneverbo v okviru izvajanja nalog upravljanja, ki ima posebno veliko težo, je zagrožena kazen zapora od deset do dvajset let.“

Spor o glavni stvari in vprašanja za predhodno odločanje

33 Sofiyska gradska prokuratura (državno tožilstvo za mesto Sofija, Bolgarija) je julija 2014 komisijo za odvzem premoženja obvestilo, da je bil proti osebi BP, v funkciji predsednika nadzornega sveta bolgarske banke, začet kazenski pregon, ker naj bi od decembra 2011 do 19. junija 2014 osebe naklepno napeljevala k poneverbi denarja v lasti navedene banke v skupni vrednosti, ki presega 205 bolgarskih levov (BGN) (približno 105 milijonov EUR), s čimer naj bi kršila člen 201 in člen 203(1) kazenskega zakonika.

34 Iz predložitvene odločbe je razvidno, da je ta kazenski pregon še v teku in torej pravnomočna sodba ali celo pravnomočna obsodilna sodba še ni bila izdana.

35 Komisija za odvzem premoženja je izvedla preiskavo, ki se je nanašala na obdobje od 4. avgusta 2004 do 4. avgusta 2010, iz katere med drugim izhaja, da naj bi oseba BP in njeni družinski člani razpolagali z bančnimi depoziti znatne vrednosti, ki se ne skladajo z njihovim zakonitimi dohodki, da naj bi opravljali bančne posle s sredstvi, katerih izvora ni mogoče ugotoviti, da naj bi pridobili premičnine in nepremičnine znatne vrednosti ter da naj bi oseba BP prejela plačila na podlagi navideznih pogodb in da naj bi bil namen dohodkov iz teh navideznih poslov prikritje nezakonitega izvora sredstev, s katerimi je oseba BP pridobila premoženje.

36 Komisija za odvzem premoženja je s sklepom z dne 14. maja 2015 na podlagi člena 22(1), točka 8, zakona o odvzemu pri Sofiyski gradski sad (okrajno sodišče za mesto Sofija, Bolgarija) začela postopek za odvzem premoženja osebe BP in njenih družinskih članov ter tretjih oseb, povezanih z osebo BP ali ki jih oseba BP nadzoruje, ki naj bi bilo pridobljeno nezakonito, v primerih, v katerih je bilo to premoženje prodano, temu ustrezne denarne vrednosti ali pa premoženja, v katero je bilo nezakonito pridobljeno premoženje pretvorjeno.

37 Sofijski gradski sad (okrajno sodišče za mesto Sofija) je na zahtevo komisije za odvzem premoženja sprejelo ukrepe za začasno zavarovanje premoženja, za katero se zahteva odvzem.

38 Oseba BP in nekatere tožene stranke v postopku v glavni stvari v okviru postopka pred predložitvenim sodiščem trdijo, da je zahteva za odvzem premoženja, ki ga je vložila komisija za odvzem premoženja, nedopustna, ker je v bistvu v nasprotju z Direktivo 2014/42. V skladu s to direktivo naj bi se namreč zahtevalo, da je podlaga za odvzem premoženja pravnomočna obsodba, česar pa naj v postopku v glavni stvari ne bi bilo. Po mnenju osebe BP in navedenih toženih strank noben predpis na ravni Unije ne ureja civilnopravnega odvzema, tako da naj bi bil odvzem mogoč le na podlagi pravnomočne kazenske obsodbe. Po mnenju teh strank pa so tožene stranke v postopku v glavni stvari obravnavane, kot da so bile preganjane in pravnomočno obsojene, kar posega zlasti v domnevo nedolžnosti in pravico do poštenega sojenja.

39 Predložitveno sodišče navaja, da iz zakona o odvzemu izrecno izhaja, da postopek odvzema, začet pred pravdnim sodiščem, ni odvisen od kazenskega postopka, ki je bil začet zoper preiskovano osebo in/ali osebe, ki so z njo povezane ali ki jih ta nadzoruje. Za začetek postopka civilnopravnega odvzema naj bi zadostovale le kazenske obtožbe. Vendar po mnenju predložitvenega sodišča iz besedila Direktive 2014/42 jasno izhaja, da razmerja med kazenskim postopkom in civilnopravnim postopkom odvzema ne bi smeli izključiti in da se zadnjenavedeni postopek ne bi smel končati pred zaključkom kazenskega postopka. Po mnenju navedenega sodišča bi torej zakon o odvzemu presegal minimalno harmonizacijo, določeno z Direktivo 2014/42, in bi bil zato v nasprotju s to direktivo. Ker oseba BP še ni bila kazensko obsojena za dejanja iz postopka v glavni stvari, navedeno sodišče meni, da bi bilo treba civilnopravni postopek odvzema prekiniti do zaključka kazenskega postopka, ki je bil med drugim začet zoper osebo BP.

40 Ker Sofijski gradski sad (okrajno sodišče za mesto Sofija) vseeno dvomi o razlagi določb Direktive 2014/42, je prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ta vprašanja:

„1. Ali je treba člen 1(1) Direktive [2014/42], ki določa ‚minimalna pravila o začasnem zavarovanju premoženja zaradi morebitnega poznejšega odvzema‘ razlagati tako, da državam članicam dovoljuje, da sprejmejo predpise za civilnopravni odvzem, ki ne temelji na obsodbi?

2. Ali iz člena 1(1) ob upoštevanju člena 4(1) Direktive [2014/42] izhaja, da za uvedbo in izvedbo civilnopravnega postopka za odvzem zadostuje že uvedba kazenskega postopka zoper osebo, katere premoženje je predmet odvzema?

3. Ali je razloge iz člena 4(2) Direktive [2014/42] dopustno razlagati široko, in sicer tako, da dovoljujejo civilnopravni odvzem, ki ne temelji na obsodbi?

4. Ali je treba člen 5(1) Direktive [2014/42] razlagati tako, da se lahko lastninska pravica, pridobljena neposredno ali posredno s kaznivim dejanjem, odvzame zgolj na podlagi nesorazmerja med vrednostjo premoženja in zakonitimi prihodki osebe, čeprav ne obstaja pravnomočna kazenska sodba, s katero bi bilo ugotovljeno, da je oseba storila kaznivo dejanje?

5. Ali je treba člen 6(1) Direktive [2014/42] razlagati tako, da ureja odvzem tretji osebi kot dodaten oziroma alternativen ukrep neposrednemu odvzemu ali kot dodaten ukrep razširjenemu odvzemu?

6. Ali je treba člen 8(1) Direktive [2014/42] razlagati tako, da zagotavlja uporabo načela domneve nedolžnosti in prepoveduje odvzem, ki ne temelji na obsodbi?“

Dopustnost predloga za sprejetje predhodne odločbe

41 Komisija za odvzem premoženja ter bolgarska in češka vlada trdijo, da predlog za sprejetje predhodne odločbe ni dopusten.

42 Po mnenju teh zainteresiranih strank razlaga Direktive 2014/42 ni upoštevna za odločanje v postopku v glavni stvari. Najprej, namen te direktive naj bi bil namreč določiti minimalna pravila v zvezi z odvzemom premoženja v kazenskih zadevah, medtem ko naj bi bil civilnopravni postopek odvzema, začet v postopku v glavni stvari, neodvisen od poteka ali izida kazenskega postopka. Dalje, zahteva za odvzem premoženja navedene komisije naj bi izhajala iz kaznivega dejanja poneverbe, določenega v členih od 201 do 203 kazenskega zakonika. To kaznivo dejanje pa naj ne bi bilo določeno v nobenem od aktov iz člena 3 Direktive 2014/42, ki določa stvarno področje uporabe te direktive. Nazadnje, komisija za odvzem premoženja in bolgarska vlada navajata, da je bil rok za prenos Direktive 2014/42 v členu 12 te direktive določen na 4. oktober 2016, medtem ko se je postopek pred predložitvenim sodiščem začel 22. marca 2016, tako da se določbe te direktive *ratione temporis* ne uporabljajo za postopek v glavni stvari.

43 V zvezi s tem je treba spomniti, da v skladu z ustaljeno sodno prakso za vprašanja v zvezi z razlago prava Unije, ki jih nacionalno sodišče postavi v pravnem in dejanskem okviru, ki ga to opredeli v okviru lastne odgovornosti in katerega pravilnosti Sodišče ne preizkuša, velja domneva upoštevnosti. Sodišče lahko predlog nacionalnega sodišča zavrne samo, če je očitno, da zahtevana razlaga prava Unije nima nobene zveze z dejanskim stanjem ali predmetom spora v postopku v glavni stvari, če je problem hipotetičen ali če Sodišče nima na voljo dejanskih in pravnih elementov, da bi lahko na zastavljena vprašanja dalo koristne odgovore (sodbi z dne 24. junija 2008, Commune de Mesquer, C-188/07, EU:C:2008:359, točka 30, in z dne 13. novembra 2018, Levola Hengelo, C-310/17, EU:C:2018:899, točka 28).

44 Kadar pa kot v obravnavani zadevi ni očitno, da razlaga določbe prava Unije ni v nikakršni zvezi z dejanskim stanjem ali predmetom spora v postopku v glavni stvari, se ugovor v zvezi z neuporabo te določbe v postopku v glavni stvari ne nanaša na dopustnost predloga za sprejetje predhodne odločbe, ampak na vsebino postavljenih vprašanj (sodba z dne 12. decembra 2019, Slovenské elektrárne, C-376/18, EU:C:2019:1068, točka 29 in navedena sodna praksa).

45 Zato je predlog za sprejetje predhodne odločbe dopusten.

Vsebinska presoja

Uvodne ugotovitve

46 V okviru postopka sodelovanja med nacionalnimi sodišči in Sodiščem, določenega s členom 267 PDEU, je naloga Sodišča nacionalnemu sodišču dati koristen odgovor, ki mu omogoča rešitev spora, o katerem odloča. S tega vidika mora Sodišče po potrebi preoblikovati predložena vprašanja. To, da je nacionalno sodišče vprašanje za predhodno odločanje formalno oblikovalo tako, da se je sklicevalo na nekatere določbe prava Unije, ne preprečuje, da Sodišče nacionalnemu sodišču ne bi predložilo vseh elementov razlage, ki bi lahko bili koristni pri sojenju o zadevi, o kateri to odloča, ne glede na to, ali jih je nacionalno sodišče v vprašanjih navedlo. Glede tega mora Sodišče iz vseh elementov, ki jih je predložilo nacionalno sodišče, zlasti iz obrazložitve predložitvene odločbe, zbrati elemente prava Unije, ki jih je treba razložiti, upoštevajoč predmet spora (sodba z dne 5. decembra 2019, EVN Bulgaria Toplofikatsia in Toplofikatsia Sofia, C-708/17 in C-725/17, EU:C:2019:1049, točka 46 in navedena sodna praksa).

47 Predložitveno sodišče s postavljenimi vprašanji Sodišče sprašuje o razlagi določb Direktive 2014/42. Vendar, kot je generalna pravobranilka navedla v točki 41 sklepnih predlogov, dejanja poneverbe, kot so opisana v predložitveni odločbi, ne pomenijo enega od kaznivih dejanj, zajetih s pravnimi instrumenti, ki so taksativno našteti v členu 3 Direktive 2014/42, tako da predmet nacionalnega postopka, ki ga je začela komisija za odvzem premoženja, ne spada na stvarno področje uporabe navedene direktive.

48 Poleg tega iz člena 14(1) Direktive 2014/42 izhaja, da ta direktiva nadomešča le prve štiri alinee člena 1 in člen 3 Okvirnega sklepa 2005/212 za države članice, ki jih ta direktiva zavezuje, zaradi česar so, kot je generalna pravobranilka v bistvu navedla v točkah 48 in 49 sklepnih predlogov, členi 2, 4 in 5 navedenega okvirnega sklepa ostali v veljavi po sprejetju Direktive 2014/42.

49 V obravnavani zadevi iz besedila člena 2(1) Okvirnega sklepa 2005/212 izhaja, da mora vsaka država članica sprejeti potrebne ukrepe, ki ji omogočijo celotno ali delno zaplembo pripomočkov za kazniva dejanja in premoženjskih koristi, pridobljenih s kaznivimi dejanji, za katera je zagrožena kazen odvzema prostosti več kot eno leto, za kazniva dejanja, ki jih navaja predložitveno sodišče, pa je predpisana kazen zapora od 10 do 20 let in zato lahko spadajo na področje uporabe tega okvirnega sklepa.

50 Iz tega sledi, da so brez poseganja v razlago in obseg Okvirnega sklepa 2005/212 njegove določbe nujno del elementov prava Unije, ki jih mora Sodišče glede na predmet spora o glavni stvari in informacije, ki jih je podalo predložitveno sodišče, upoštevati, da bi lahko koristno odgovorilo na postavljena vprašanja.

Vprašanja za predhodno odločanje

51 Ob upoštevanju zgoraj navedenega je treba ugotoviti, da predložitveno sodišče z vprašanji, ki jih je treba obravnavati skupaj, v bistvu sprašuje, ali je treba Okvirni sklep 2005/212 razlagati tako, da nasprotuje ureditvi države članice, ki določa, da odvzem nezakonito pridobljenega premoženja odredi nacionalno sodišče po postopku, ki ni odvisen niti od ugotovitve, da je bilo kaznivo dejanje storjeno, niti *a fortiori* od obsodbe domnevnih storilcev takega kaznivega dejanja.

52 Za odgovor na to vprašanje je treba opozoriti, da Okvirni sklep 2005/212 temelji na določbah naslova VI Pogodbe EU v različici, ki je veljala pred Lizbonsko pogodbo, „Določbe o policijskem in pravosodnem sodelovanju v kazenskih zadevah“, natančneje na členu 29, členu 31(1)(c) in členu 34(2)(b) EU.

53 Člen 31(1)(c) EU določa, da skupni ukrepi na področju pravosodnega sodelovanja v kazenskih zadevah vključujejo zagotavljanje skladnosti predpisov, ki se uporabljajo v državah članicah, kolikor je to potrebno za izboljšanje takšnega sodelovanja. V tem okviru je cilj Okvirnega sklepa 2005/212, kot je navedeno v njegovi uvodni izjavi 10, zagotoviti, da imajo vse države članice učinkovita pravila, ki urejajo zaplembo premoženjskih koristi, pridobljenih s kaznivim dejanjem.

54 Tako člen 2(1) Okvirnega sklepa 2005/212 zahteva, da vsaka država članica sprejme potrebne ukrepe, ki ji omogočijo celotno ali delno zaplembo pripomočkov za kazniva dejanja in premoženjskih koristi, pridobljenih s kaznivimi dejanji, za katera je zagrožena kazen odvzema prostosti več kot eno leto, ali premoženja v vrednosti, ki ustreza tej premoženjski koristi, v njegovem členu 1, četrta alinea, pa je „zaplemba“ opredeljena kot kazen ali ukrep, ki ga sodišče izreče po zaključku postopkov v zvezi s kaznivim dejanjem ali kaznivimi dejanji, kar vodi k dokončnemu odvzemu premoženja.

55 Kot izhaja tudi iz uvodne izjave 10 Okvirnega sklepa 2005/212, je ta sklep povezan s predlogom Kraljevine Danske, na podlagi katerega je bil sprejet Okvirni sklep Sveta 2006/783/PNZ z dne 6. oktobra 2006 o uporabi načela vzajemnega priznavanja odredb o zaplembi (UL 2006, L 328, str. 59). Namen tega okvirnega sklepa je, kot je navedeno v njegovi uvodni izjavi 8, olajšati sodelovanje med državami članicami glede vzajemnega priznavanja in izvršbe odredb o zaplembi premoženja in s tem zavezati državo članico, da na svojem območju prizna in izvrši odredbe o zaplembi, ki jih je izdalo sodišče, pristojno za kazenske zadeve druge države članice.

56 Zato je treba ob upoštevanju ciljev in besedila določb Okvirnega sklepa 2005/212 ter okvira, v katerem je bil ta okvirni sklep sprejet, šteti, da je navedeni okvirni sklep akt, katerega namen je zavezati države članice, da sprejmejo skupna minimalna pravila o odvzemu predmetov in premoženjske koristi, ki so povezani s kaznivimi dejanji, da bi se olajšalo vzajemno priznavanje sodnih odredb o odvzemu, izdanih v okviru kazenskih postopkov, kot je v bistvu navedla tudi generalna pravobranilka v točki 63 sklepnih predlogov.

57 Okvirni sklep 2005/212 torej ne ureja odvzema predmetov in premoženjske koristi, ki izvirajo iz nezakonitih dejavnosti, ki ga odredi sodišče države članice v okviru ali po zaključku postopka, ki se ne nanaša na ugotovitev, ali je bilo storjeno eno ali več kaznivih dejanj.

58 Te razlage s členom 2(2) navedenega okvirnega sklepa nikakor ni mogoče ovreči.

59 Ta določba se namreč omejuje na določitev, da lahko države članice v zvezi z davčnimi kaznivimi dejanji proti storilcu za odvzem premoženjskih koristi, pridobljenih s kaznivim dejanjem, uporabijo tudi nekazenske postopke. Te določbe *a contrario* ni mogoče razlagati tako, da bi bila državam članicam odvzeta možnost uvedbe postopkov odvzema, ki niso kazenski postopki in se ne nanašajo na davčna kazniva dejanja. Taka prepoved bi namreč presegala obseg minimalnih pravil, določenih z Okvirnim sklepom 2005/212.

60 V obravnavani zadevi je očitno, da je postopek odvzema, ki poteka pred predložitvenim sodiščem, civilnopraven in da v nacionalnem pravu obstaja poleg ureditve odvzema v kazenskem pravu. Res je, da v skladu s členom 22(1) zakona o odvzemu takšen postopek začne komisija za odvzem premoženja, kadar je ta obveščena o tem, da je oseba obtožena storitve določenih kaznivih dejanj. Vendar iz elementov spisa, s katerimi razpolaga Sodišče, in pojasnil, ki so jih na obravnavi predložili komisija za odvzem premoženja, bolgarska vlada in Evropska komisija, izhaja, da se v skladu z določbami navedenega zakona ta postopek, ki se osredotoča izključno na premoženje, za katero se zatrjuje, da je bilo nezakonito pridobljeno, ko je enkrat začet, vodi neodvisno od morebitnega kazenskega postopka zoper domnevnega storilca kaznivih dejanj in od izida takega postopka, zlasti od morebitne obsodbe navedenega storilca.

61 V teh okoliščinah je treba ugotoviti, da odločitev, ki jo mora sprejeti predložitveno sodišče v postopku v glavni stvari, ne spada v okvir postopka v zvezi z enim ali več kaznivimi dejanji niti ne bo sprejeta po zaključku postopka v zvezi z enim ali več kaznivimi dejanji. Takšna odločitev torej ne spada na področje uporabe Okvirnega sklepa 2005/212.

62 Glede na zgoraj navedeno je treba na postavljena vprašanja odgovoriti, da je treba Okvirni sklep 2005/212 razlagati tako, da ne nasprotuje ureditvi države članice, ki določa, da odvzem nezakonito pridobljenega premoženja odredi nacionalno sodišče po postopku, ki ni odvisen niti od ugotovitve, da je bilo kaznivo dejanje storjeno, niti *a fortiori* od obsodbe domnevnih storilcev takega kaznivega dejanja.

Stroški

63 Ker je ta postopek za stranke v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (tretji senat) razsodilo:

Okvirni sklep Sveta 2005/212/PNZ z dne 24. februarja 2005 o zaplembi premoženjske koristi, pripomočkov in premoženja, ki so povezani s kaznivimi dejanji je treba razlagati tako, da ne nasprotuje ureditvi države članice, ki določa, da odvzem nezakonito pridobljenega premoženja odredi nacionalno sodišče po postopku, ki ni odvisen niti od ugotovitve, da je bilo kaznivo dejanje storjeno, niti *a fortiori* od obsodbe domnevnih storilcev takega kaznivega dejanja.

Podpisi